

zijn wil op het zoo hobbelige pad der PARACELTUS-literatuur. KAYSER, die PARACELTUS uitsluitend als een aanhanger der mystiek beschouwt, rekent hem bovendien, in tegenstelling met de bestaande opvattingen, tot een volgeling van het mystisch-gotisch (scholastisch) transcendentalisme der middeleeuwen. De heerschende meening rangschikt hem tot de natuurphilosophen der renaissance.

Ook hier ligt de waarheid in het midden en uit geneeskundig oogpunt bekeken zien wij in PARACELTUS een volgeling van de deductief-analogische denkwijze, die zoowel in de middeleeuwen als tijdens de renaissance hoogtij vierde.

Als inleiding tot de PARACELTUS-studie is dit boek alleszins aanbevelenswaard. Om te beginnen bevat het een studie over PARACELTUS als „Gotiker” gevolgd door een levensbeschrijving, die uit den aard der zaak niets nieuws kan brengen. De daaropvolgende beschouwing over de boeken, die PARACELTUS vermoedelijk bestudeerd heeft, is evenals die, welke gewijd wordt aan de psychologie van het bijgeloof, de lezing ten volle waard.

Wat de werken van den denker van HOHENHEIM aangaat, de schrijver heeft een bloemlezing gegeven uit de PARACELTUS-uitgave van HUSER, die in quarto-formaat tusschen de jaren 1589—1591 bij CONRAD WALDKIRCH te Bazel verscheen. Uit ieder deel geeft hij een fragment, dat hij elk afzonderlijk inleidt en daardoor te leeswaardiger maakt.

Aan het boek is een Vocabularium Paracelsicum toegevoegd, dat trouwens niet overbodig is voor den modernen lezer, daar ook PARACELTUS er als velen van zijn geestesrichting, een eigen nomenclatuur op na houdt.

Ik zal mij er niet aan wagen een bespreking van PARACELTUS naar aanleiding van dit werk te leveren. KAYSER's boek behoort tot de zulken, die men nu en dan opslaat, als men in de stemming is, PARACELTUS te willen begrijpen. Het is geen boek voor de jeugd in de geneeskundige wereld. Maar wie zijn eigen geneeskundig systeem heeft opgebouwd (en dat doen wij ten slotte allen), zal in PARACELTUS' werk het goede, het eeuwige weten te waardeeren. Het bevat een schat van levenswijsheid en het is voorzeker geen toeval, dat in dezen tijd, de zoekende hand naar zijn werken grijpt, dat een geleerde als SUDHOFF PARACELTUS maakt tot den inhoud van zijn levenswerk en dat men geen geschiedkundig literatuur-overzicht kan raadplegen, zonder zijn naam te ontmoeten!

F. M. G. DE FEYFER.

Quelle und Beiträge zur Geschichte der Zahnheilkunde.
Ausgewählt und herausgegeben von CURT PROSKAUER.
Verlag HERMANN MEUSSER. Berlin, 1921.

In dit eerste nummer geeft PAUL FUHRMANN een vertaling der „Disquisitio physica”. De Jezuït ADELBERT TIJKOWSKI gaf, naar aanleiding van het voorkomen van twee bijzondere gevallen

bij knapen, die te Wilna te kijk waren, dit „Natuurwetenschappelijk Onderzoek” uit in 1674. Een der jongens had n.l. een gouden tand en de andere een reuzenhoofd.

Over het ontstaan dier buitenisigheden stelt TIJKOWSKI zeer geleerde veronderstellingen op. Doch helaas bleek ook weder hier, evenals in een dergelijk geval tachtig jaren vroeger, dat de theorieën „blauen Dunst” waren. Want in zijn toevoegsel moet hij reeds melden, dat de gouden tand — een eerste melkkies in de linker onderkaak — niet van „gedegen” goud was, doch slechts voorzien van een goud omhulsel. Een gouden kap op een melkkies bij een bijna vierjarigen jongen moet voor die dagen toch al een aardige technische praestatie zijn geweest, al ontbrak dan ook — wel wat vreemd voor dien leeftijd, tenzij de jongen reeds met den tandarts kennis gemaakt had — de tweede melkkies daarnaast. Wanneer het wezenlijk een metalen omhulsel geweest is, dan schijnt dit echter, in tegenstelling met den gouden kap, waarvan in 1594 gewag gemaakt werd, een groote duurzaamheid niet bezeten te hebben, want reeds na drie maanden was het verdwenen.

Acht en vijftig bladzijden telt de „Disquisitio” en PAUL FUHRMANN bespreekt het boekje in een inleiding van maar eventjes honderd bladzijden. Zijn vrees geuit op bldz. CXII is bewaarheid geworden; de inleiding „is” ten opzichte van TIJKOWSKI’s tekst geworden tot een „monstrum cum capite giganteo”. De zeer wetenschappelijke uiteenzettingen en opmerkingen, waarbij o.m. de scholastiek, de moraal der Jezuïten, de polyhistorie, het zinnelijk-sexueel element enz. enz. worden gehaald, doen mij betreuren, dat FUHRMANN zijn „ingenium acutum” slechts op dit „caput giganteum” en dezen „dens aureus” heeft bot gevierd.

De firma HERMANN MEUSSER heeft ook deze uitgave wederom goed verzorgd.

G. H. BISSELING.

F. HÜBOTTER, 3000 *Jahre Medizin*. Berlin 1920. OSCAR ROTHACKER. Prijs 800 mark.

De geschiedenis der geneeskunde is, althans voor hem die er een groote liefde voor gevoelt, ook al ontbreekt hem, zooals Ref. de bevoegdheid tot zelfstandig wetenschappelijk werk op dit gebied, een gevaarlijke liefhebberij. Mij is althans geen ander vak bekend, dat den geheelen mensch zóó in beslag neemt, en nu ik mij sinds eenige jaren er mede bezig houd, kost het mij soms moeite andere vakken niet te verwaarloozen. Dat is dan ook de reden geweest, dat ik het boek van HÜBOTTER, welks titel mij verleidelijk in de ooren klonk, liet komen. De eerste indruk was gunstig, n.l. de indruk door den mooien band verwekt. De verdere indruk was dat minder. Ten eerste is het papier ontzettend en ten tweede is het boek gedrukt in autographie en wel in Gothische schrijffletters, wat de lezing vrijwel tot een kwelling maakt. Als oorzaak